HVAD MENER POLITIKERNE?

§76

Tekst Peter Krogh Andersen
Foto Arbejdermuseet / Folketinget

Friskoleloven kom i 1855, og indholdet blev skrevet ind i Grundloven i 1915. Men hvad skal vi egentlig med de frie skoler i dagens Danmark, og hvad betyder det at 'stå mål med' undervisningen i folkeskolen? Hvor høj eller lav skal koblingsprocenten være, og hvordan skal fordelingen af elever mellem folkeskolen og de frie skoler være? Vi har ringet rundt til alle ni ordførere på området og spurgt til deres holdninger med udgangspunkt i den samme række spørgsmål. På de næste sider kan du læse et udpluk af svarene, mens du kan gå ind på fsl.dk/paragraf76 og finde interviewene i fuld længde. Her kan du også finde de følgende sider som pdf-version, så du kan printe dem ud og hænge dem op på lærerværelset inden næste folketingsvalg. Det afholdes senest 17. juni 2019. Først skal vi dog tilbage til dengang, Danmark gik i en anden retning end resten af Skandinavien. ■

GRUNDLOVENS

§76

"Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen. Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kan stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, er ikke pligtige at lade børnene undervise i folkeskolen".

Frederik Borgbjerg

SOCIALDEMOKRATIETS GRUNDTVIGIANER

Undervisningsminister 1929 - 35

Frederik Borgbjerg. Socialdemokrat og en af de væsentligste årsager til, at Danmark i dag har de forhold for de frie skoler, som vi har, mener professor i pædagogik Ove Korsgaard fra Aarhus Universitet. De frie skoler var ikke just noget hjertebarn for socialdemokraterne, og i både Norge og Sverige lykkedes det søsterpartierne at dreje halsen halvvejs om på friskolerne. Men Frederik Borgbjerg, der gik under navnet 'socialdemokraternes grundtvigianer', havde trods den nyvundne magt andre planer, som han fortalte fra talerstolen i Rigsdagen i 1930:

»Jeg ønsker ikke en fælles Folkeskole gennemført gennem et Statsskolemonopol – det har jeg alle Dage været Modstander af, og det har jeg også tidt nok givet Udtryk for, ogsaa i dette Ting -, men jeg ønsker, at Folkeskolen i Kraft af sin egen Vækst og Udvikling og Godhed skal blive saadan, at alle Forældre i Landet er interesserede i at sende deres Børn derhen. Folkeskolen skal ikke være for god til de ringeste og for ringe til de bedste, som det saa tidt er hændet. Men ved Siden deraf skal der være et Spillerum, Frihed, saaledes som jo ogsaa Grundloven paabyder, for det pædagogiske initiativ, det skal have Lov til at røre sig frit. Nye Skoleformer, nye Skoletanker skal have Ret til at gøre sig gældende. Det vil ogsaa fremme Folkeskolen (…) Jeg ønsker ikke en stiv, uniformeret Folke- eller Statsskole. Jeg ønsker plads til Individualiteten, for nye Bevægelser«. ■ *Kilde: Rigsdagstidende 1930-31*

Alex Ahrendtsen. Folkeskoleordfører, Dansk Folkeparti. Skolegang: Dalby Skole ved Kolding og Brændkjærskolen i Kolding.

Hvad betyder det at 'stå mål med' for de frie skoler?
Jamen, det er jo egentlig en meget fin formulering, fordi den på den ene side giver friskolerne frihed og på den anden side et ansvar til at leve op til det, man kan forvente af en folkeskole. Og det betyder ganske enkelt, at man rent fagligt har nogenlunde samme niveau, uanset om man går i en folkeskole eller en friskole, når man går ud af 9. klasse.

Betyder det, at de skal have de helt samme fag?
Det er svært at lægge en lineal ned over og sige (…) Mellem friskolerne er der også ret tit stor forskel, og mens vi på den ene side har Rudolph Steiner, så har vi på den anden side Køge Realskole. Det er begge frie og privatskoler, men pædagogisk er de jo fra to forskellige verdener, som kan være lige så svære at sammenligne som folkeskoler og friskoler (…) Vi skal bare sikre os, at friskolerne sender børn ud af deres skoler, som kan videreuddanne sig, og som har de basale kundskaber, som man kan forvente.

Hvad er din holdning til, hvor stor en procentdel af børn, der må gå på frie skoler i Danmark?
Nu bor jeg jo på Fyn, hvor man har en 100 år gammel lang friskoletradition, og nogle kommuner har op imod 30 procent friskoler. Og det har fungeret ganske udmærket. Det har ikke betydet, at sammenhængskraften er blevet mindre, tværtimod. Grunden til, at vi har en diskussion, skyldes de særlige udfordringer, der er i København, hvor hovedparten stemmer på partier, der ønsker mere indvandring og multikulturel dagsorden, men så snart de får børn, så sender de dem hen på privatskoler. Langt væk fra indvandrerbørnene. ■

Anni Matthiesen. Undervisningsordfører, Venstre. Skolegang: Årre Skole og Agerbæk Skole.

Hvordan tolker du formuleringen 'stå mål med'?
At man også i de frie skoler har et ansvar for at leve op til det, der er skrevet ind i folkeskolen, når vi snakker kvalitet og undervisning og for den sags skyld også faglighed. På den måde, at man sikrer, at børn, der starter i en friskole, uden problemer kan hoppe over i en folkeskole (…) Når vi nu har skrevet ind, at man skal stå mål med, så er det faktisk også for at beskytte børnene.

Hvad er den rette procentvise fordeling af elever mellem folkeskolen og de frie skoler?
Det får du mig ikke til at sætte tal på. Hvis jeg begynder at sætte tal på, så siger jeg også, at vi enten har for meget eller for lidt, og i Venstre har vi det udgangspunkt, at det skal være forældrene, der træffer de her beslutninger. Men jeg vil også sige, at det er altafgørende, at tallet hverken bliver for alt, alt for lille eller alt, alt for stort, fordi der så kan ske en skævvridning. Og jeg må sige, at jeg har det fint, som tallet er nu. ■

> *Grunden til, at vi har en diskussion, skyldes de særlige udfordringer, der er i København, hvor hovedparten stemmer på partier, der ønsker mere indvandring og multikulturel dagsorden, men så snart de får børn, så sender de dem hen på privatskoler.* Alex Ahrendtsen, Dansk Folkeparti

Marianne Jelved. Friskole-, efterskole- og undervisningsordfører, Det Radikale Venstre. Skolegang: Maglegårdsskolen i Charlottenlund.

Hvorfor er de frie skoler vigtige i Danmark?
Fordi de er udtryk for en mindretalsret, som vi stadig har i det danske samfund. Hvor en kreds af forældre med et værdisæt, der er anderledes end flertallets, kan oprette deres egen skole. Den mindretalsret er en frihedsrettighed, som ikke kan betales i penge.

Flere elever søger over i de frie skoler. Hvad er den rette balance?
Det er meget svært at komme med en balance, fordi du kan tage et område som Fyn, hvor der er tradition for at have mange frie skoler (…) Men derfor synes jeg alligevel, at folkeskolen skal være den største, når vi sammenligner mellem frie skoler og folkeskolen. Fordi folkeskolen jo rummer samfundet og den forskellighed, der er i det danske samfund. Og det er en demokratisk kvalitet i sig selv, at du har en offentlig skole, der kan det (…) Det man kan sige, er, at frie skoler er en udfordring til folkeskolen, fordi folkeskolen skal kunne overbevise mange forældre om, at folkeskolen er det rigtige valg

Hvor fagligt frie skal skolerne have lov at være?
Det (faglige, red.) skal kunne stå mål med det, der foregår i folkeskolen. Det skal kunne sammenlignes med folkeskolen på en måde, der ikke falder ugunstigt ud for de frie skoler. Det er jo klart, at hvis du går på lilleskole, så lærer du andre sociale kompetencer, end du eksempelvis lærer på en folkeskole i Gentofte, fordi der er en bestemt politisk undertone i lilleskolerne. Det ved vi alle sammen. Men derfor skal den undervisning, der foregår i en lilleskole stadigvæk stå i mål med folkeskolen – de skal stadig kunne læse, når de går ud af en lilleskole. ■

Jacob Mark. Undervisningsordfører, Socialistisk Folkeparti. Skolegang: Alkestrupskolen og Herfølge Skole.

Hvorfor er de frie skoler vigtige?
De kan være et pædagogisk alternativ (…) For eksempel er det fint, at der er forældre, der siger, at vi ikke synes, folkeskolereformen er det bedste for vores børn, og vi vil gerne over og have et pædagogisk alternativ, hvor man ikke har test, eller hvor man har mange flere test (…) Men for mig er det alternativ for en mindre gruppe i befolkningen. Det er ikke meningen, at det skal være en decideret konkurrence til folkeskolen.

Mener du dermed, at der er ulige konkurrence i dag?
Der er en ulige konkurrence i den måde, det fungerer på i dag, fordi folkeskolen i højere grad står med ansvaret for at løfte de elever, der kommer med få ressourcer eller fra udsatte hjem (…) Jeg er med på, at der er frie skoler – især friskolerne – der løfter et stort socialt ansvar, men jeg mener stadig, at når alt kommer til alt, så hænger det grundlæggende ansvar på folkeskolerne, fordi der stadig er nogle – især privatskolerne – der undgår deres sociale ansvar.

Du vil gerne have flere elever over i folkeskolen – hvordan kan det gøres?
Vi skal selvfølgelig gøre folkeskolen bedre og sørge for, at eleverne vender hjem. Og det gør vi blandt andet med lavere klassekvotienter, mere tid til forberedelse og flere timer med to voksne. (…) Og så vil jeg gerne give alle friskolerne i yderområderne – som fortsat er pressede, selv med det nuværende tilskud – mulighed for at blive en slags folkefriskole. At vende hjem til det kommunale fællesskab, få 100 procent i tilskud, men have de samme frihedsgrader, som friskolerne har nu (…) Til gengæld kan de ikke afvise elever eller tage brugerbetaling. ■

Brigitte Klintskov Jerkel. Uddannelses - og forskningsordfører, Det Konservative Folkeparti. Skolegang: Gersagerskolen i Greve (Arenaskolen).

Hvordan tolker du formuleringen 'stå mål med'?
Det tolker jeg som at være på lige fod med folkeskolen. Altså de faglige krav, vi stiller til folkeskolen – det faglige niveau – skal være højt, og at de krav vi har i lovgivningen i forhold til vores skoler, skal overholdes. Det er egentlig det, som jeg lægger i at stå mål med: det er på lige fod.

Hvor mange procenter af de danske børn bør gå i folkeskole og på frie skoler?
Der er ikke nogen fast procentdel, der er afgørende for mig. Det afgørende for mig er, at vi har nogle gode skoletilbud, og at de frie grundskoler er et godt alternativ til vores folkeskole. Sådan så hvis man ønsker en anden skole til sit barn end vores folkeskole, så har man mulighed via de frie grundskoler.■

> *Sund konkurrence er jo, når folkeskolen siger: Nej, nu må vi fandme smøger ærmerne op. Og så vil de frie skoler på et eller andet tidspunkt sige: Nej, nu må vi fandme lige give den en skalle. Det er rigtig, rigtig godt.* Henrik Dahl, Liberal Alliance

Henrik Dahl. Undervisningsordfører, Liberal Alliance. Skolegang: Høng Privatskole og derefter Skærbæk Distriksskole i Vestjylland.

Hvorfor er det vigtigt, at der eksisterer andre valg end folkeskolen – hvis det er vigtigt?
Fordi børnene ikke tilhører staten. Fordi borgerne ikke tilhører staten (…) Det er meget, meget godt, at man har det her enorme, robuste, solide, gode og inkluderende basistilbud (folkeskolen, red.), som alle mennesker kan få. Men det er sandelig også vigtigt, at man har en erkendelse af, at vi som borgere ikke tilhører staten.

Hvor mange børn bør gå i folkeskolen og hvor mange i frie skoler?
Jeg synes ikke, man kan sætte en bestemt procentsats på. Det jeg kunne ønske mig, var, at der var en sund konkurrence mellem folkeskolen og de frie skoler (…) Sund konkurrence er jo, når folkeskolen siger: Nej, nu må vi fandme smøger ærmerne op. Og så vil de frie skoler på et eller andet tidspunkt sige: Nej, nu må vi fandme lige give den en skalle. Det er rigtig, rigtig godt.

Hvordan bliver den konkurrencesituation styrket – skal det komme fra Christiansborg?
Det man bedst kan gøre, er at lade være med at styre skolen så stramt. Jeg tror, vi har været inde i en periode – og det er ikke bare den her regering, men også en række tidligere regeringer – hvor man har styret en række offentlige institutioner meget stramt. Detailregulering af skolerne, detailregulering af universiteterne. Det efterlader ikke noget plads til, at ledelserne kan foretage sig noget som helst. Det efterlader ikke noget plads til, at den enkelte dygtige lærer kan foretage sig noget. Og det, der får både en friskole og en folkeskole til at fungere, det er den dygtige lærer. ■

Lars Aslan Rasmussen. Friskole- og efterskoleordfører, Socialdemokratiet. Skolegang: Den lille Skole i København og Nørrebro Park Skole.

Hvad gør de frie skoler vigtige i Danmark, hvis de er vigtige?
At der er et alternativ til folkeskolen, som man som forældre kan vælge af forskellige grunde. Altså helst så jeg jo gerne, at de var et tilvalg og ikke et fravalg af folkeskolen, men det med, at der grundlæggende er skoler med forskellige profiler, det er en fin ting. Og så er det jo også vigtigt, at forældre selv kan åbne en friskole de steder, hvor folkeskolen lukker. Fordi der bliver for langt til folkeskolen mange steder i provinsen.

Koblingsprocenten er lige sat op til 76 procent – hvad synes du, er det rette niveau?
Hvis det stod til mig, så gav man de private skoler penge efter, hvor meget de løfter socialt. De vil sige, at koblingsprocenten både kan være høj og lav – alt efter, hvor meget skolen løfter og afspejler det område, som den ligger i. Og så er jeg selvfølgelig tilhænger af, at skoler med over 50 procent elever med ikke-vestlig baggrund ikke får støtte (…) Hvis man mener, at ens børn ikke kan tåle at gå i skole med danske børn, så må det være for egen regning.

Hvordan tolker du formuleringen 'stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen'?
Jeg tænker, at man som udgangspunkt følger det, der foregår. Altså de samme værdier og principper (…) Grundlæggende tænker jeg, at det, der grundlæggende foregår, er nogenlunde det samme med samme målsætninger om, at man skal danne eleverne (…) Der har været sager, hvor en skolepsykolog på en friskole siger, at hun snakker med Gud først og er forarget over homoseksualitet. Det går bare ikke. Der er vi nødt til at have nogenlunde de samme værdier. ■

Jakob Sølvhøj. Undervisningsordfører, Enhedslisten. Skolegang: Mørdrupskolen i Espergærde (det meste af skolegangen).

Hvorfor er de frie skoler vigtige i Danmark – hvis de er vigtige?
Det er vigtigt, vi har frie skoler, fordi der skal være mulighed for, at forældre træffer et valg om en anden form for skole (…) Jeg har fuld respekt for, at der er nogen, der lægger kolossal vægt på en bestemt pædagogik, og så er der også frihed til at vælge enkelte fag fra og andre til (…) Men min tilgang er ret entydigt den, at folkeskolen er og bør være det afgørende fundament i vores uddannelsesplan, men jeg synes, vi skal have plads til, at forældre og elever selv kan træffe et andet valg.

Hvor mange elever må gå på frie skoler i Danmark?
Jeg gik selv i skole i 1960'erne, og da jeg startede i skole, var det noget i retningen af seks-syv procent, der gik i frie skoler under den ene eller anden form. Det ville jeg være gladere for, hvis det var sådan (i dag, red.), men Enhedslisten har ikke noget mål om, at vi skal ned på de procenter igen. På den måde er det ligesom andre, der siger, at der må være en smertegrænse – men ingen vil sætte den. Og jeg vil altså heller ikke. ■

> *Ligesom vi er glade for friskolerne i Alternativet og støtter hele idéen om, at vi skal have frie skoler, så synes jeg, at kampen lige nu skal kæmpes for folkeskolen.*
> Carolina Magdalene Maier, Alternativet

Carolina Magdalene Maier. Undervisningsordfører, Alternativet. Skolegang: Bregnbjergskolen i Vojens.

Hvordan tolker du formuleringen 'stå mål med' i paragraf 76?
Jeg synes, at 'stå mål med' handler om at kigge på de brede rammer i lovgivningen omkring folkeskolen. Altså de faglige rammer. Hvad er det, man forventer, at en elev skal kunne i 2., 4., 6. klasse, eller når eleven går ud af folkeskolen? Og inden for de rammer synes jeg, at de frie skoler skal have helt frie rammer til selv at tilrettelægge både undervisningen og didaktikken og i det hele taget, hvordan de vælger at køre deres forløb.

Du er ærgerlig over, at forældrene vælger folkeskolen fra – hvad kan vi gøre ved det?
Der er kun én ting at gøre, og det er, at investere massivt i folkeskolen. Ligesom vi er glade for friskolerne i Alternativet og støtter hele idéen om, at vi skal have frie skoler, så synes jeg, at kampen lige nu skal kæmpes for folkeskolen. Hvis du spørger mig, hvad der er det vigtigste lige nu, så er det at styrke folkeskolen. Det betyder, at man skal have færre elever i klasserne, og vi skal give lærerne bedre forhold og mere fleksibilitet i deres arbejdstid.

Hvordan ser du fremtiden for de frie skoler?
Jeg synes sådan set, at friskolevilkårene er rigtigt fine. På det seneste har jeg været en lille smule bekymret for, om der bliver skruet på nogle knapper, som indskrænker friheden. Altså hele frihedstanken bliver en smule indskrænket, i forhold til at man nu skal dokumentere, at man overholder friheds- og folkestyrekravet, hvis man vil starte en friskole. Men hvordan har man forestillet sig, at man skal gøre det? Det står jo i lovgivningen. ■